

Saksbehandler: Beate Fagerli og Einar Tjelle

Referanser:
KM 12/11
MKR 21/12

Saksdokumenter:

«Kirkeordning etter 2013» (refleksjonsdokument): se www.kirken.no/kirkeordning
Program for ekklesiologiseminar 9. januar 2013 (*legges fram på møtet*)
LWF DTER Committee Report to Special Committee 2017 (*vedlagt*)
Se Ostrava-rapporten med vedlegg, Junges key note (MKR 32/12: Saker i de økumeniske organisasjonene – LVF)

Oppfølging av KM-sak 12/11: Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke i en økumenisk kontekst

Sammendrag

«Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke i en økumenisk kontekst» var hovedtema og ble saksbehandlet på Kirkemøtet i 2011. Saken resulterte i seks vedtaksforslag som forholder seg til tre overordnede mål: Ekklesiologisk refleksjon i arbeidet med ny kirkeordning, Reformasjonsjubileet i 2017 og en økumenisk handlingsplan. Arbeid med økumenisk profil og handlingsplan videreføres i påvente av kirkeordningsprosessen. Det er derfor i første rekke følgende to vedtak fra Kirkemøtet som er særlig aktuelle for oppfølging:

Vedtak 2.

Kirkemøtet anser en grundig ekklesiologisk samtale som nødvendig i prosessen frem mot en ny kirkeordning. Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Bispemøtet om å ta initiativ til dette. Med en grunnleggende forankring i en evangelisk-luthersk arv og bekjennelse, bør arbeidet søke å ivareta både økumeniske hensyn og bærende verdier for Den norske kirke som folkekirke.

Vedtak 3.

De sentralkirkelige råd bes forberede en 500-års markering av reformasjonen. Arbeidet med markeringen bør synliggjøres lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Markeringen bør være forankret i folkekirken og være økumenisk.

Den norske kirkes ordning etter 2013

Kirkerådet ønsker at flest mulig blir involvert i arbeidet med ny kirkeordning. Et refleksjonsdokument med tittelen *Kirkeordning etter 2013/Kyrkjeordning etter 2013* ble sendt til menighetsrådene og andre kirkelige instanser i juni 2012, med tanke på å samle innspill til prosessen. Frist for innspill er 1. desember 2012.

I forberedelsene av dokumentet ble Teologisk nemnd under Mellomkirkelig råd konsultert. Ettersom dokumentet dekker et stort sakfelt og forsøker å nå ut til bredden i Den norske kirke, er det begrenset plass som kan gis til en grundig ekklesiologisk drøfting.

Derfor har Kirkerådet i samarbeid med Bispemøtet tatt initiativet til en konsultasjonsprosess rundt ekklesiologi og kirkeordning som aktivt involverer faglige læresteder, Teologisk nemnd og andre fagorganer knyttet til Den norske kirke.

Planer for reformasjonsmarkeringen

Det var i høst at direktøren i Kirkerådet nedsatte en arbeidsgruppe som skal begynne å samordne og planlegge reformasjonsmarkeringene. Temaet vil også ventelig komme opp med det første i Norges Kristne Råd. Det lutherske verdensforbund nedsatte i 2011 en spesialkomité for å forberede jubileet. Generalsekretær Martin Junge har anbefalt tre kriterier for planleggingen; markeringene må legge vekt på økumeniske relasjoner, at kirken er global, og at kirken er i stadig reformasjon.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd ber om at følgende innspill til refleksjonsdokumentet «Kirkeordning etter 2013» formidles til Kirkerådet:
.....
2. Mellomkirkelig råd gir følgende innspill til arbeidsgruppen som skal arbeide med reformasjonsmarkeringen:
.....
3. Mellomkirkelig råd tar informasjon om arbeidet med den ekklesiologiske samtalen til orientering.

Saksorientering

Den norske kirkes ordning etter 2013

I et brev til alle menighetsråd, fellesråd og andre instanser knyttet til Den norske kirke, ber Kirkerådets leder og direktør om innspill til dokumentet «Kirkeordning etter 2013». Dokumentet er ikke et høringsdokument, men skal bidra til en bred refleksjon rundt arbeidet med ny kirkeordning for den norske kirke:

«Stortinget gjorde 21. mai i år viktige endringer i Grunnloven som innebærer at Norge ikke lenger har en statsreligion. Kirkeloven ble samtidig endret. Den norske kirke står nå overfor spennende organisasjonsmessige utfordringer og muligheter. Menighetene vil senere inviteres til å delta i formelle høringer om både endringer i kirkelov og ny kirkeordning. Kirkerådet ønsker allerede nå at flest mulig blir involvert i en refleksjonsprosess. På sitt møte i mars 2012 vedtok Kirkerådet å sende ut dette refleksjonsdokumentet om kirkeordning. Vi anbefaler at menighetsråd og fellesråd tar refleksjonsdokumentet opp som sak på ett eller flere møter. Dokumentet inviterer alle til å gi innspill og tilbakemelding til Kirkerådet.»

For å lette refleksjonsarbeidet er det utarbeidet et sett spørsmål til diskusjon. Menighetsråd og fellesråd bes om å sende sine innspill innen 1. desember 2012. Svarene skal så behandles, og en presentasjon av svarene utarbeides til Kirkemøtet i 2013, som vil bruke materialet i sitt videre arbeid med ny kirkeordning.

Hele dokumentet samt viktig bakgrunnsstoff kan lastes ned på www.kirken.no/kirkeordning. Fra s. 22 i dokumentet er det utarbeidet spørsmål med særlig relevans for menighetsråd og fellesråd. På sidene 12–13 er det utarbeidet overordnede punkter til drøfting som særlig forholder seg til Kirkemøtets føringer for arbeidet med ny kirkeordning fra 2007. Her er det punkter til drøfting som kan ha særlig økumenisk relevans, f.eks.: «*Drøft hva som skal til for at kirken kan være landsdekkende, nærværende og tilgjengelig (jf. 14).og gi rom for mangfold med hensyn til tradisjoner, kultur og teologi (jf. 15)*».

Noen problemstillinger til drøfting:

- Er det overordnede kommentarer til Kirkerådets refleksjonsdokument?
- Er det spesifikke økumeniske hensyn som bør tas inn i arbeidet med ny kirkeordning?

En grundig ekklesiologisk samtale

Teologisk nemnd har ved flere anledning gitt innspill til arbeidet med ny kirkeordning, bl.a. ved å gi innspill til grunnleggende teologiske tema som bør drøftes på et tidlig tidspunkt i prosessen, og ved skriftlige bidrag til arbeidet med refleksjonsdokumentet. Det har vist seg vanskelig å kombinere så mange fagområder og genre som saken dekker

i et og samme dokument. En utfordring har derfor vært å skape plass for den teologiske samtalen hvor også fagteologiske instanser kan bidra med relevante innspill.

Som et svar på dette har sekretariatet i Kirkerådet og Bispemøtet foreslått å avholde flere teologiske fagkonsultasjoner i form av dagsseminarer. Konsultasjonene søker å involvere teologiske utdanningsinstitusjoner, Teologisk nemnd og andre fagorgan, og skape et møtested mellom disse og de sentralkirkelige instanser. I første omgang planlegges et dagsseminar i Oslo, 9. januar 2013. Seminaret vil fokusere på tre overordnede ekklesiologiske tema som alle på sett og vis forholder seg til spørsmål om ordning og tilsyn: 1) Kirke lokalt og universelt, 2) Hva betyr det episkopale tilsyn for Kirkens enhet? og 3) Den synodale kirke og rådsstrukturen. Det er ønskelig at bidragene til konsultasjonen kan samles som ressursmateriale i det videre arbeidet. Det er foreslått å avholde flere dagsseminarer som kan behandle teologiske tema som berøres i det videre arbeidet med ny kirkeordning.

Reformasjonsmarkeringen 2017

Det nærmer seg 500 år siden Martin Luther slo opp de berømte 95 tesene i Wittenberg. Det lutherske verdensforbund har begynt å planlegge hvordan dette skal markeres, og flere kirker er allerede godt i gang med planleggingen. I EKD (Tyskland) ble det allerede i 2007 lansert et «Luther-tiår», med årlige hovedtema. Andre medlemskirker er knapt kommet i gang. Uansett er dette en mulighet for å både forkynne evangeliet på nytt i vår tid, for kritisk refleksjon og ikke minst et momentum for viktig samhandling.

Generalsekretær Martin Junge sier at LVF understreker tre hovedprinsipper for reformasjonsmarkeringene framover; den globale dimensjonen, økumenisk sensibilitet og ansvarlighet samt kirkenes behov for en løpende reformasjon og fornyelse.

LVF har opprettet en «Special Committee for LWF Preparation, Luther 2017: 500 Years of Reformation», ledet av Walter Altmann fra IECLB. Christina Grenholm fra Svenska Kyrkan representerer vår region i dette arbeidet. Komiteen kom med sin første rapport til rådsmøtet i juni.

Community of Protestant Churches in Europe (CPCE) lanserte på sin generalforsamling i Firenze i september 2012 en pan-europeisk festival for å feire reformasjonen. Europeiske byer som var av særlig betydning under selve reformasjonen, er allerede organisert gjennom et nettverk kalt «European Cities of the Reformation». En sentral nettside for reformasjonen er under planlegging, hvor informasjon og programmer i de forskjellige kirkene kan deles. Under selve reformasjonsjubileumsåret planlegges en akademisk reformasjonskonferanse og et større europeisk symposium. CPCE ønsker å legge hovedfokus på en feiring av jubileet med tanke på reformasjonens inspirasjon for fortsatt fornyelse.

I oktober ble det av LVF etablert et verdensvidt web-basert «jubileumsnettverk». Formålet er å støtte kirkenes egen planlegging, få oppdateringer på hva som planlegges i

andre kirker, og mulighet for selv å bidra. Fra Den norske kirke er foreløpig Øyvind Rise (Bispemøtet) og Einar Tjelle (MKR) med.

Direktøren i Kirkerådet har nylig nedsatt en arbeidsgruppe som skal begynne å samordne og planlegge reformasjonsmarkeringene. En første oppgave vil bli å få oversikt over hva som skjer, og siden forsøke å legge noen tydelige føringer på arbeidet fremover.

Temaet vil også ventelig komme opp med det første i Norges Kristne Råd. Det vil være viktig på sikt å etablere en utvidet økumenisk gruppe - med tydelig ungdomsrepresentasjon - som kan tenke både økumenisk og flersektorelt.

En refleksjon om reformasjonen og økumeniske samtaler er viktig å ta opp i Teologisk nemnd, samt i våre bilaterale samtaler med metodistene og katolikkene. Dokumentet fra Den internasjonale katolsk-lutherske kommisjonen «From Conflict to Communion» som ferdigstilles nå i høst, er det særlig viktig å gjøre seg kjent med. Dette må også kommuniseres til de teologiske lærestedene. Teologisk nemnd planlegger å utarbeide et kort dokument som kan bidra til økt forståelse av sider ved reformasjonen som fortsatt er viktige for kirken i dag, og som er konstruktive bidrag til den globale økumeniske samtalen.

Det vil være behov for en koordinert samtale om nordisk initiativ i årene som kommer. Reformasjonsmarkeringene diskuteres på et LVF-møte i Helsinki i oktober 2013.

Noen problemstillinger til drøfting:

- Hva skal Mellomkirkelig råds særlige bidrag være?
- Hvordan bør vektingen være i forhold til lokale, regionale, nasjonale (og internasjonale) markeringer?
- Bør vi begynne å tenke en nordisk felles markering?
- Hvordan kan vi bidra til at Sør-perspektivet (søsterkirker, «Global Citizen») blir ivaretatt.
- Kan et tydelig diakonalt fokus (med tema «not for sale!» bidra til at 2017 blir synlig og relevant? (Jf. for eksempel at «Skaperverk og Bærekraft»-tiåret ender i 2017).
- Hvordan kan reformasjonen markeres på en måte som gir et positivt bidrag til det globale økumeniske felleskap, til samtale og samhandling?

Økonomiske/administrative konsekvenser

Økonomiske konsekvenser bør utredes i den videre planleggingen av reformasjonsmarkeringen.

REPORT TO SPECIAL COMMITTEE FOR LWF PREPARATION
Luther 2017: 500 Years of Reformation

In mid-September 2011, a letter was sent to all member churches and related theological institutions inviting them to share their own plans, expectations and dreams to celebrate the 500th Anniversary of the Reformation in October 2017.

As of November 9, responses were received from about 15 member churches and more than 10 theological institutions.

Hopes and Dreams

It's the hopes and dreams that might especially spark imaginations and inspire this first meeting of the Special Committee.

- Desire to use the occasion of the anniversary to teach, engage the Gospel, emphasize ongoing reform and renewal. (Several)
- Hope that the anniversary could serve as an inspiration for a missional renewal in the churches (Church of Denmark)
- "We dream with events which go beyond our temples, with an impact beyond the circles of our churches." (Iglesia Evangélica de Río de la Plata – Argentina)
- Hope to engage youth and educators outside the church and teach them something about the essential message of the Reformation period. (The Protestant Academy of Thuringia)
- "Not to forget the younger generation in terms of modern media and social networks; 2017 will be a great chance to communicate our tradition to the young people in Europe and worldwide" -- in the spirit of the 16th century communications revolution with the Gutenberg press, (Evangelisch-Lutherische Landeskirche Hannovers)
- "...the celebration of the Reformation in 2017 should be a culmination of a learning process about, and an actualization of, the Lutheran heritage today. The legacy of the Reformation also ought to be celebrated within an ecumenical context where post-colonial perspectives should be integrated." (Church of Sweden)
- Growth of ecumenical dialogue, perhaps leading to formation of new pan-Protestant churches (Iglesia Evangélica de Río de la Plata – Argentina)
- "We do hope that this celebration is not just a monumental work, but also have benefit for community, so that we plan to make Luther's Forest To day in order to have advantage in global warming program and other of human kind enhancing program." (Gereja Kristen Protestan Angkola)
- Hopes "that the LWF in Geneva will concentrate on a few (two or three) themes and take the leadership for following themes: freedom, justification, political relevance today" and "we hope and expect that LWF communion

office in Geneva will take the leadership in reminding us, that reformation is not exclusively a German issue but rather more an international theme with relevance to all member churches.” (The Evangelical Church of Württemberg)

- A hope that the Ecumenical Centre and the Communion Office will be intimately involved in the Geneva and other Swiss commemorations (the Federation of Lutheran Churches in Switzerland and the Principality of Liechtenstein)
- A concern to frame the observance neither triumphantly as a “celebration” of sectarian identity nor nostalgically as a “commemoration” of a historically and culturally distant event. “Observance” isn’t an exciting term, but consensus does not exist around any other concept for describing what we will do. (Evangelical Lutheran Church in America)
- Many planning participants have expressed a desire that the 2017 anniversary observance serve not as a destination but a milestone or launching point for initiatives that serve strategic priorities for mission and ministry. Some have expressed the hope that this observance can strengthen understandings of missional and theological vocation. (Evangelical Lutheran Church in America)

Specific Plans

Among those who responded, many plans are already underway. By far, the most extensive plans are from the EKD which is already four years into a Luther Decade leading up to the 500th Anniversary. The LWF was present in Wittenberg in 2008, when then LWF President Mark Hanson preached at the worship service that launched the emphasis. Each year of the decade has a particular theme and within each year there may be found a wide variety of theological lectures and symposia, publications, dramatic presentations, musical performances, commissioned art works, exhibits and tours. Several member churches have developed plans corresponding to the themes of the Luther Decade.

2008	The Start of the Luther Decade
2009	Reformation and Confession
2010	Reformation and Education
2011	Reformation and Freedom
2012	Reformation and Music
2013	Reformation and Tolerance
2014	Reformation and Politics
2015	Reformation: Visual Arts and the Bible
2016	Reformation and the One World
2017	500 th Anniversary of the Reformation

Although there was only a modest response from the member churches and theological institutions, there is already evidence of a wide celebration of the 500th

Anniversary, generally with specific focus on the actual year 2017. The plans include:

- Theological lectures and symposia (Most of the churches and schools)
- Musical performances and hymn festivals (Many of the churches and schools)
- Commissioned art work (Luther Seminary, USA)
- Souvenirs (Gereja Kristen Protestan Angkola)
- Tree planting locally in conjunction with the Luther Garden tree plantings in Wittenberg (Most of the churches and schools)
- Possible dedication of a new building in memory of the Reformation (Luther Seminary, USA)
- Tours to Luther and Reformation sites in Germany (Several churches)
- Through the Martin Luther Bund, support to Lutheran diaspora churches for travel to the Luther Town of Wittenberg (VELKD and GNC/LWF)
- Plans to write a popular book on Luther and the Global Church (Church of Denmark)
- Ecumenical programs with other denominations (Several of the churches and schools)
- Inter-faith programs with particular focus on Jewish and Muslim communities in light of Luther's engagements with those two faith traditions (A couple of the churches and schools)
- Renewed engagement of the ELCA Wittenberg Center (Evangelical Lutheran Church in America)

Rev. Dr. Stephen M. Larson
Consultant – LWF Office of Ecumenical Affairs
9 November 2011